

УДК 339.5

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-2-17>**Малишко Є.О.***кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6691-1785>**Malyshko Yevheniia***PhD in Economics, Associate Professor,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine*

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

MODERN UNDERSTANDING OF THE CONCEPT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто підходи до визначення сутності поняття «зовнішньоекономічна діяльність», на множинність яких вплинула його багатовекторність та складність, суб'єктивність розуміння цього питання серед науковців. На основі морфологічного визначень поняття «зовнішньоекономічна діяльність» складено перелік ключових ознак. Сформульовано уточнене визначення поняття зовнішньоекономічної діяльності, яке пов'язане із здійсненням взаємних видів діяльності між суб'єктами господарювання та іноземних суб'єктів господарської діяльності, як на території України, так і за межами її. Встановлено напрями для забезпечення та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Розглянуто види зовнішньоекономічної діяльності відповідно до чинного Законодавства України. На основі проведеного дослідження надано перелік основних принципів зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, поняття, види, принципи.

ANNOTATION

Effective implementation and management of foreign economic activity raises the issue of systematization and generalization of existing scientific approaches, clarification of the content, scope and conditions of use of this category. The purpose of the study is to clarify the concept of foreign economic activity on the basis of determining the list of key features of this activity. The method of morphological analysis is used as a research method. The article considers the approaches to defining the essence of the concept of "foreign economic activity", the multiplicity of which was influenced by its multi-vector and complexity, the subjectivity of understanding this issue among scientists. Based on the morphological definitions of the term "foreign economic activity", a list of key features is made: relationships, activities of economic entities, the sphere of economic activity, export-import operations, the sphere of economic activity, enterprise activity, form of management. The specified definition of the concept of foreign economic activity is formulated. The directions for maintenance and development of foreign economic activity, namely increase of competitiveness of the enterprises in the international markets are established; search for ways to increase the level of production (introduction of new technologies and use of international standards); ensuring the intensification of investment activities and the creation of an economically attractive environment that will attract foreign capital; diversification of production (increasing the level of mechanization and automation); satisfactory tax, currency and customs policy in the country; expansion of the state credit policy; expansion of domestic markets of Ukraine; ensuring the introduction of innovations; promoting the involvement of highly qualified specialists; state regulation of the balance of the economy and the balance of the domestic market, etc. Types of foreign economic activity in accordance with the cur-

rent Legislation of Ukraine are considered. Based on the study, a list of basic principles of foreign economic activity: general, specific and national.

Key words: foreign economic activity, concepts, types, principles.

Постановка проблеми. В сучасних умовах під впливом глобалізаційних процесів особливої уваги набуває ефективна зовнішньоекономічна діяльність яка забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємств, а також залученню іноземних інвестицій та забезпеченню економічної безпеки України в цілому. Зовнішньоекономічна діяльність забезпечує встановлення зв'язків з міжнародними партнерами, що сприяє підвищенню ефективності виробництва. На розвиток та ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств впливають багато факторів, а саме: економічні (інтегральні процеси, методи та механізм регулювання діяльністю); управлінські (структура та ефективність системи управління); соціально-демографічні (стан та динаміка соціальних, демографічних процесів); географічні (розміщення); політичні (стан розвитку міжнародних відносин); конкуренція (прогнозування поточних та майбутніх дій на ринку). Зовнішньоекономічна діяльність є одним з провідних факторів ефективної міжнародної економічної діяльності при стабільному політичному середовищі. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність сприяє залученню фінансових і технологічних ресурсів, а від так досягнення підприємством реальних позитивних зрушень при прийнятті управлінських рішень. Тож питання щодо визначення поняття організації та управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств є актуальною у подальших дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню зовнішньоекономічної діяльності підприємств присвячено чимало наукових праць вчених, зокрема, Малишко Є. О. [1], Багрова І. В., Редіна Н. І., Власюк В. Є., Гетьман О. О. [2], Козак Ю. Г. [3]. Трактуються

поняття зовнішньоекономічної діяльності досліджено в наукових працях таких вчених, як: Тюріна Н. М., Карвацка Н. С. [4], Венцель В. Т. [5]. Однак, розкриття сутності поняття «зовнішньоекономічна діяльність» на основі аналізу зазначених джерел зумовлює актуальність подальшого наукового дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковим напрацюванням щодо значущості розвитку зовнішньоекономічної діяльності для України, все ще постає питання подальшого дослідження сутності Зовнішньоекономічної діяльності, яка пов'язана з ефективним використанням комплексу форм і методів міжнародних економічних зав'язків для забезпечення задоволення внутрішніх та зовнішніх ринків збуту.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у наданні науково обґрунтованих узагальнень сучасного розуміння зовнішньоекономічної діяльності. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: встановити напрями для забезпечення та розвитку зовнішньоекономічної діяльності; дослідити сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність»; розглянути види зовнішньоекономічної діяльності; виділити основні принципи зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні протягом останніх десятиліть сприяє розширенню внутрішнього та зовнішнього ринків збуту і забезпечення експортно орієнтованого виробництва підприємств. Зовнішньоекономічна діяльність, на сьогоднішній день, є одним з основних чинників, який пов'язаний із створенням та просуванням товарів та послуг на міжнародний ринок з метою розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності. Саме, зовнішньоекономічна діяльність відіграє ключову роль у підвищенні конкурентоспроможності держави в цілому. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств стає стратегічним завданням в умовах розвитку ринкових відносин та посилення конкуренції на ринку.

Забезпечення та розвиток достатнього рівня ефективності зовнішньоекономічної діяльності залежить від низки напрямів, а саме: підвищення конкурентоздатності підприємств на міжнародних ринках; пошук шляхів підвищення рівня виробництва продукції (впровадження новітніх технологій та використання міжнародних стандартів); забезпечення активізації інвестиційної діяльності та створення економічно привабливого середовища, що забезпечить залученню іноземного капіталу; диверсифікація виробництва (підвищення рівня механізації та автоматизації); задовільна податкова, валютна та митна політика в країні; розширення кредитної політики держави; розширення внутрішніх ринків України; забезпечення упровадження інновацій; сприяння залученню висококваліфікованих фахівців; державне регулювання зба-

лансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку країни.

Значення зовнішньоекономічної діяльності постійно набуває важливої ролі, яке поєднує в собі успішне управління підприємством та ефективну співпрацю з іноземними інвесторами, тому постає необхідність у систематизації існуючих підходів до трактування поняття «зовнішньоекономічна діяльність», що дасть змогу встановити його сутність на сучасному етапі розвитку економічних відносин (табл. 1).

Проведене дослідження свідчить, що велика кількість наукових підходів щодо визначення поняття «зовнішньоекономічна діяльність» підкреслюють особливості здійснення специфічного виду господарської діяльності. Так, автори [9; 10; 11; 12; 16] в своєму визначенні поняття «зовнішньоекономічна діяльність», розглядають його як діяльність суб'єктів господарювання, яка включає наступні види: внутрішньодержавні відносини; зовнішньоекономічна торгівля; міжнародне науково-технічне, інвестиційне співробітництво. Таке визначення дає можливість узагальнити різновиди діяльності відповідно до функціонування певного суб'єкта господарювання. Тоді як автори [7; 8; 16] при визначенні поняття «зовнішньоекономічна діяльність» виділяють наступні форми: експорт, імпорт, реекспорт та реімпорт, які є різновидами зовнішньоекономічної діяльності при проведенні зовнішньоторговельних операцій. Саме таке подання визначення поняття включає в себе не лише зовнішньоекономічні відносини, але й охоплює внутрішньодержавні відносини. Авторами [13; 14; 17] встановлено, що «зовнішньоекономічна діяльність» – це сфера господарської діяльності, яка узагальнює напрямки ведення діяльності при врахуванні специфіки діяльності іноземних партнерів.

На підставі проведеного дослідження сутності поняття зовнішньоекономічна діяльність встановлено, що існує невідповідність трактування даної категорії. Узагальнюючи та систематизуючи різні підходи щодо поняття зовнішньоекономічна діяльність запропоновано під даною категорією розуміти діяльність суб'єктів господарювання та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка пов'язана із здійсненням взаємних видів діяльності, як на території України, так і за її межами.

Визначаючи сутність та зміст поняття «зовнішньоекономічна діяльність» доцільно також зосередити увагу на переліку видів діяльності, до яких відноситься [6]: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності (нефакторні послуги); наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі; міжнародні фінансові операції та операції з

Таблиця 1

Сучасні підходи до визначення поняття «зовнішньоекономічна діяльність»

Автор	Визначення	Ключові ознаки
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [6]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка базується на взаємовідносинах між ними та здійснюється як на території України, так і за її межами.	Взаємовідносини
Новицький В. Є. [7]	«зовнішньоекономічна діяльність» являє собою таку форму господарювання, яка виходить за межі національних кордонів і пов'язана із залученням до багатоступінчатого циклу економічних відносин різнонаціональних їхніх суб'єктів.	Форма господарювання
Сухарський В. [8]	зовнішньоекономічна діяльність – це сукупність напрямків, форм і методів торговельно-економічного, науковотехнічного співробітництва, а також кредитних і валютнофінансових відносин певної країни із зарубіжними державами з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці.	Напрямки, форми, методи
Гордієнко Д. Д., Бутинець Ф. Ф., Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. [9]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це діяльність вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання, що базується на взаєминах між ними і здійснюється як на території України, так і поза її межами.	Діяльність суб'єктів господарювання
Шталь Т. В., Зосимова Ж. С. [10]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це сукупність видів діяльності суб'єктів господарювання, які виникають в наслідок взаємодії із зарубіжними партнерами та контрагентами як на території України, так і за її межами, з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці.	Діяльності суб'єктів господарювання
Федорець Л. М. [11]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це діяльність промислових підприємств, частина їх комерційної діяльності як з внутрішніми, так і з іноземними партнерами.	Діяльність підприємств
Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Сіваченко І. Ю. [12]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами	Діяльність суб'єктів господарювання
Мельник Л. Г. [13]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це сфера економічної діяльності держави і підприємств, яка тісно пов'язана із зовнішньою торгівлею, експортом та імпортом товарів, іноземними кредитами та інвестиціями, здійсненням спільних з іншими країнами проектів.	Сфера економічної діяльності
Мочерний С. В. [14, с. 264]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це сфера економічної діяльності підприємств, фірм, компаній і держави, що пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, рухом капіталів (кредитами та інвестиціями), розробкою спільних з іншими країнами проектів тощо	Сфера економічної діяльності
Завадський Й. С. Осовська Г. В., Юшкевич О. О. [15, с. 158]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це сукупність експортно-імпорتنних операцій міністерств, відомств, підприємств, державних, кооперативних та інших організацій	Експортно-імпорتنні операції
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. [16, с. 34]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це діяльність вітчизняних та чужоземних суб'єктів господарювання, що базується на взаєминах між ними і здійснюється як на території України, так і поза її межами	Діяльність суб'єктів господарювання
О.В. Шкурупій [17]	«зовнішньоекономічна діяльність» – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок.	Сфера господарської діяльності

цінними паперами у випадках, передбачених законами України; кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та

інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України; проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі; товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність; орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяль-

ності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; придбання, продаж та обмін валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку; роботи на контрактній основі фізичних осіб України; інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

До принципів зовнішньоекономічної діяльності відносять [18]:

– загальні (науковість, системність, взаємовигідність);

– специфічні (дотримання суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав; суверенна рівність усіх держав; ненапад і невтручання у внутрішні справи; взаємна та справедлива вигода; мирне співіснування; рівноправність і самовизначення народів; мирне регулювання спорів; усунення несправедливості, що виникає внаслідок застоювання сили та позбавляє націю засобів для її нормального розвитку; сумлінне виконання міжнародних обов'язків; повага прав людини і основних свобод; відсутність прагнення до гегемонії в сферах впливу; сприяння міжнародній соціальній справедливості; міжнародне співробітництво з метою розвитку; вільний доступ до морів і від них – до країн, що їх не мають);

– національні (юридичної рівності та недискримінації, верховенства закону, свободи зовнішньоекономічного підприємництва, суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів, захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності).

Ключовим питанням розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств є успішна реалізація стратегічних напрямів, що поєднує в собі, як економічне положення підприємства (внутрішнє середовище) так і загальноекономічна ситуація на зовнішньому ринку (зовнішнє середовище). Тому, запровадження дієвих заходів дасть можливість розвитку міжнародної підприємницької діяльності, що сприятиме розширенню міжнародних зв'язків, а від так ефективній організації зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Висновки. Проаналізувавши низку наукових робіт щодо визначення поняття «зовнішньоекономічна діяльність» можна стверджувати, що це невід'ємний елемент господарської діяльності підприємств, який сприяє залученню іноземних інвестицій та підвищенню експортного потенціалу країни. Узагальнюючи наукові підходи, запропоновано під даною категорією розуміти діяльність суб'єктів господарювання та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка пов'язана із здійсненням взаємних видів діяльності, як на території України, так і за межами її. Автором виділено низку напрямів для забезпечення та розвитку достатнього рівня ефективності зовнішньое-

кономічної діяльності. На основі проведеного дослідження було розглянуто види зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Виділено принципи зовнішньоекономічної діяльності, а саме: загальні, специфічні та національні. Отже, у сучасних нестабільних умовах господарювання, розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства сприятиме зміцненню конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Малишко Є. О. Аналіз зв'язку посередників та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2019. Вип. 25, Ч. 1. С. 149–153.
2. Багрова І. В., Редіна Н. І., Власюк В. Є., Гетьман О. О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник. Київ : Центр навч. літератури, 2004. 580 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство регіон : монографія / Ю. Г. Козак ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 240 с.
4. Тюріна Н. М., Карвацка Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 408 с.
5. Венцель В. Т. Зовнішньоекономічна діяльність: підходи до розуміння в довідковій та нормативно-правовій літературі. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1. С. 43–45.
6. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність України» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення 29.06.2022).
7. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник. Київ : КНЕУ, 2003. 948 с.
8. Сухарський В. С. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : теорія, методологія, практика : курс лекцій. Тернопіль : ТАНГ, 2001. 284 с.
9. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки / за ред. авт.- уклад. Д.Д. Гордієнко. Київ : КНТ. 2006. 308с.
10. Шталь Т. В., Зосимова Ж. С. Наукові підходи до визначення поняття зовнішньоекономічна діяльність підприємств. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2013. Т. 13. Вип. 1/1. С. 134–136.
11. Федорець Л. М. Управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств на регіональному рівні (на прикладі Черкаської області) : автореф.дис.на здобуття наук.ступеня канд.екоп.наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства і АПК)». Херсон, 2010. 22 с.
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств / за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, І. Ю. Сіваченка. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 792 с.
13. Мельник Л. Г. Економіка та інформація: Економіка інформації та інформаційна в економіці: енциклопедичний словник. Суми : ВТД «Університетська книга». 2015. 384 с.
14. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. / за ред. С. В. Мочерного. Львів, 2005. Т.1.
15. Завадський Й. С., Осовська Г. В., Юшкевич О. О. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво: навчально-методичний посібник. Житомир : ЖІТІ, 1999. 444 с

16. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Зовнішньоекономічна діяльність: термінологічний словник. Київ : Кондор, 2007. 168 с
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. / За ред. О. В. Шкурупій. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 248 с.
18. Завгородній А. В. Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національний та регіональний виміри. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 1. С. 85–93.

REFERENCES:

1. Malysko, Ye. O. (2019). Analiz zviazku poserednykiv ta subiekto zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Analysis of the relationship between intermediaries and the subject of foreign economic activity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. International economic relations and the world economy*, no. 25, pp. 149–152 [in Ukrainian].
2. Baghrova I. V., Rjedina N. I., Vlasjuk V. Je., Ghetjman O. O. (2004) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj pidpryjemstv: pidruchnyk* [Foreign economic activity of the enterprise]. Kyiv: Centr navch. literatury. 580 p. [in Ukrainian].
3. Kozak Ju. Gh. (2016) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj: pidpryjemstvo rehghion: monoghrafija* [Foreign economic activity: enterprise region]. Kyiv: Centr uchbovoji literatury. 240 p. [in Ukrainian].
4. Tjurina N. M., Karvacka N. S. (2013) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj pidpryjemstva: navchalnyj posibnyk* [Foreign economic activity of the enterprise]. Kyiv: «Centr uchbovoji literatury». 408 p. [in Ukrainian].
5. Vencelj V. T. (2011) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj: pidkhody do rozuminnja v dovidkovij ta normatyvno-pravovij literaturi*. [Foreign economic activity: approaches to understanding in the reference and normative-legal literature]. *Visnyk ZhDTU*, no. 1. pp. 43–45. [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro zovnishnoekonomichnu dijalnistj Ukrainy» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (data zvernennja 29.06.2022).
7. Novycykj V. Je. (2003) *Mizhnarodna ekonomichna dijalnistj Ukrainy: pidruchnyk* [International economic activity of Ukraine]. Kyjiv : KNEU. 948 p. [in Ukrainian].
8. Sukharskyj V. S. (2001) *Upravlinnja zovnishnoekonomichnoju dijalnistju : teorija, metodologhija, praktyka: kurs lekcij* [Management of foreign economic activity: theory, methodology, practice: a course of lectures]. Ternopilj: TANGh, 284 p. [in Ukrainian].
9. Ghordijenko D. D. (2006) *Ekonomichnyj tlumachnyj slovnyk. Ponjatijna baza zakonodavstva Ukrainy u sferi ekonomiky* [Economic explanatory dictionary. Conceptual framework of Ukrainian legislation in the field of economy]. Kyiv: KNT. 308p. [in Ukrainian].
10. Shtalj T. V., Zosymova Zh.S. (2013) *Naukovi pidkhody do vyznachennja ponjattja zovnishnoekonomichna dijalnistj pidpryjemstva* [Scientific approaches to defining the concept of foreign economic activity of enterprises]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova*. T. 13. Vyp. 1/1, pp. 134–136. [in Ukrainian].
11. Fedorecj L. M. (2010) *Upravlinnja zovnishnoekonomichnoju dijalnistju aghramykh pidpryjemstv na rehghionalnomu rivni (na prykladi Cherkasjkoji oblasti)* [Management of foreign economic activity of agricultural enterprises at the regional level (on the example of Cherkasy region)]: avtofef.dys.na zdobuttja nauk.stupenja kand..ekon.nauk : spec. 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnja pidpryjemstvamy (ekonomika siljskjogho ghospodarstva i APK). Kherson. 22 p. [in Ukrainian].
12. Kozaka Ju. Gh., Loghvinovoj N. S., Sivachenka I. Ju (2006) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj pidpryjemstv* [Foreign economic activity of the enterprise]. Kyiv: Centr navchalnoji literatury. 792 p. [in Ukrainian].
13. Meljnyk L. Gh. (2015) *Ekonomika ta informacija: Ekonomika informaciji ta informacijna v ekonomici: encyklopedychnyj slovnyk* [Economics and information: Economics of information and information in economics: encyclopedic dictionary]. Sumy: VTD «Universytetsjka knygha». 384 p. [in Ukrainian].
14. Mochernogho S. V (2005) *Ekonomichnyj encyklopedychnyj slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary] : u 2-kh t. Lviv. T. 1. [in Ukrainian].
15. Zavadsjkyj J. S., Osovsjka Gh. V., Jushkevych O. O. (1999) *Slovnyk ekonomichnykh terminiv: menedzhment, marketyng, pidpryjemnyctvo: navchaljno-metodychnyj posibnyk* [Dictionary of economic terms: management, marketing, entrepreneurship: a textbook]. Zhytomyr: ZhITl. 444 p. [in Ukrainian].
16. Zagherodnij A. Gh., Voznjuk Gh. L. (2007) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj: terminologhichnyj slovnyk* [Foreign economic activity: a glossary]. Kyiv: Kondor. 168 p. [in Ukrainian].
17. Shkurupij O.V. (2012) *Zovnishnoekonomichna dijalnistj pidpryjemstva: navch. hosib*. [Foreign economic activity of the enterprise]. Kyiv: Centr uchbovoji literatury. 248 p. [in Ukrainian].
18. Zavghorodnij A.V. (2019) *Pryncypy zovnishnoekonomichnoji dijalnosti: nacionalnyj ta rehghionalnyj vymiry* [Principles of foreign economic activity: national and regional dimensions]. *Ukrajinsjkyj zhurnal prykladnoji ekonomiky*. Tom 4. no. 1, pp. 85–93. [in Ukrainian].